

styre vore højere uddannelser efter "stjernekrigs-ideologier" (s. 35).

Megen vejledning i, hvorledes uddannelsesplanlægningen alternativt burde gribes an – hvilken rolle bør for eksempel arbejdsmarkedsbehovene spille? – er der ej heller at hente i bogen. Med mindre man da mener at kunne finde åndelig berigelse i formuleringer som Jes Adolphsens (lektor i samfundsvidenskabelig teori og idéhistorie): "Men næsten ligegyldigt hvordan fremtiden kommer til at se ud, får vi brug for mere og højere uddannelse. Og een ting er sikkert, det kan aldrig blive en fejlinvestering at satse på uddannelse og kundskab – blandt andet fordi viden og indsigt har en værdi i sig selv" (s. 24). Eller måske i lektor Arnulf Kolstads betragtninger: "Men hva med arbejdsløsheden, er det ikke vigtig at folk sikres arbeid efter AUC? Det er vigtig, at enhver kan bruke sine arbeidsevner til å skape eller produsere noe nyttig. For de som mangler meningsfullt arbeid, er det nok å ta fatt på i den tredje verden. ... det er nok av opgaver andre steder i verden for de som savner noe at lave. Man vil bli et lykkeligere menneske, hvis man bruker livet og arbeidskraften sin til å bedre lokumene i Mauretanium, enn hvis man bruker sin skaperkraft som revisor eller økonom i et dansk leasingselskab" (s. 58). Lektorens betragtninger overlades hermed til landets studievejlednings- og arbejdsformidlingskontorer til videre foranstaltning.

I betragtning af bogens intentioner om at levere en kompetent og seriøs kritik af den centrale styring og planlægning af de højere uddannelser – og i den forbindelse en argumentation for universitetsforskningens høje værdi – må man sige, at det i imponerende omfang er lykkedes forfatterne på tragikomisk vis at slå sig selv for panden.

Jens Peter Christensen

Niels Arbøl, *Kristendemokraterne i verden*, København: Forlaget Kontrast, 1984, 398 s., 129,00 kr.

Niels Arbøls bog holder, hvad den lover i titlen. Den når rundt til ikke mindre end 46 lande spredt over hele kloden. For hvert land fortæller den om de kristendemokratiske partier: deres opståen, deres ledere, deres politik, deres valgresultater. Desuden indeholder bogen nogle indledende kapitler om bevægelsens grundtanker og ideologi samt dens historiske oprindelse i Centraleuropas politik i 1800-årene. Den slutter med et kapitel om det kristendemokratiske EF-parti og dets manifest samt verdensmanifestet for den kristendemokratiske Internationale.

Stofmængden er vældig stor, og Arbøl har med stor flid indsamlet og ordnet oplysningerne med hjælp fra bevægelsens internationale netværk. Han har undgået håndbogens eller opslagsbogens tørre, mekaniske opremsninger; at sige, at bogen *fortæller*, turde sammenfatte dens stil meget godt. Bevægelsens egne tilhængere, det vil i praksis sige Kristeligt Folkepartis vælgere, har her fået en nyttig bibel, det være sagt uden ironi eller blasfemiske hensigter. Også andre, der er motiveret af ren og skær politisk interesse, vil let kunne få deres nysgerrighed tilfredsstillet med hensyn til det kristendemokratiske islæt i de forskellige landes politik, og herigennem også få et overblik over den internationale bevægelses

styre vore højere uddannelser efter "stjernekrigs-ideologier" (s. 35).

Megen vejledning i, hvorledes uddannelsesplanlægningen alternativt burde gribes an – hvilken rolle bør for eksempel arbejdsmarkedsbehovene spille? – er der ej heller at hente i bogen. Med mindre man da mener at kunne finde åndelig berigelse i formuleringer som Jes Adolphsens (lektor i samfundsvidenskabelig teori og idéhistorie): "Men næsten ligegyldigt hvordan fremtiden kommer til at se ud, får vi brug for mere og højere uddannelse. Og een ting er sikkert, det kan aldrig blive en fejlinvestering at satse på uddannelse og kundskab – blandt andet fordi viden og indsigt har en værdi i sig selv" (s. 24). Eller måske i lektor Arnulf Kolstads betragtninger: "Men hva med arbejdsløsheden, er det ikke vigtig at folk sikres arbeid efter AUC? Det er vigtig, at enhver kan bruke sine arbeidsevner til å skape eller produsere noe nyttig. For de som mangler meningsfullt arbeid, er det nok å ta fatt på i den tredje verden. ... det er nok av opgaver andre steder i verden for de som savner noe at lave. Man vil bli et lykkeligere menneske, hvis man bruker livet og arbeidskraften sin til å bedre lokumene i Mauretanien, enn hvis man bruker sin skaperkraft som revisor eller økonom i et dansk leasingselskab" (s. 58). Lektorens betragtninger overlades hermed til landets studievejlednings- og arbejdsformidlingskontorer til videre foranstaltning.

I betragtning af bogens intentioner om at levere en kompetent og seriøs kritik af den centrale styring og planlægning af de højere uddannelser – og i den forbindelse en argumentation for universitetsforskningens høje værdi – må man sige, at det i imponerende omfang er lykkedes forfatterne på tragikomisk vis at slå sig selv for panden.

Jens Peter Christensen

Niels Arbøl, *Kristendemokraterne i verden*, København: Forlaget Kontrast, 1984, 398 s., 129,00 kr.

Niels Arbøls bog holder, hvad den lover i titlen. Den når rundt til ikke mindre end 46 lande spredt over hele kloden. For hvert land fortæller den om de kristendemokratiske partier: deres opståen, deres ledere, deres politik, deres valgresultater. Desuden indeholder bogen nogle indledende kapitler om bevægelsens grundtanker og ideologi samt dens historiske oprindelse i Centraleuropas politik i 1800-årene. Den slutter med et kapitel om det kristendemokratiske EF-parti og dets manifest samt verdensmanifestet for den kristendemokratiske Internationale.

Stofmængden er vældig stor, og Arbøl har med stor flid indsamlet og ordnet oplysningerne med hjælp fra bevægelsens internationale netværk. Han har undgået håndbogens eller opslagsbogens tørre, mekaniske opremsninger; at sige, at bogen *fortæller*, turde sammenfatte dens stil meget godt. Bevægelsens egne tilhængere, det vil i praksis sige Kristeligt Folkepartis vælgere, har her fået en nyttig bibel, det være sagt uden ironi eller blasfemiske hensigter. Også andre, der er motiveret af ren og skær politisk interesse, vil let kunne få deres nysgerrighed tilfredsstillet med hensyn til det kristendemokratiske islæt i de forskellige landes politik, og herigennem også få et overblik over den internationale bevægelses

fælles eller almene træk.

Det må imidlertid siges, at det er bevægelsens positive sider, der stilles i forgrunden. Niels Arbøl er selv medlem af inderkredsen i Kristeligt Folkeparti. Selv om det ikke havde stået på bagsiden af omslaget, kunne man nemt have gættet det af fremstillingen. Det er ikke i denne bog, man skal lede efter oplysninger om eksempelvis det italienske DCs indblanding i korrupsionsaffærer. Mafiaen nævnes kun i forbindelse med, at kristendemokraten Mariano Rumor indleder en aktion imod den. Et andet eksempel er omtalen af Dollfuss-diktaturet i Østrig i mellemkrigstiden. Det får vel ikke ligefrem roser med på vejen, men det forekommer lovlig udglattende, når forfatteren kommenterer det med sætningen: "De kristelig-socialt opnåede hermed at bevise, at heller ikke de havde nogen udpræget tillid til en demokratisk styreform" (s. 157).

Forfatteren søger i det hele taget af placere kristendemokraterne i midten af det politiske spektrum. Det bekæmper yderliggående marxister og socialister til den ene side, men i lige så høj grad fascistiske og konservative kræfter på den anden side, og de samarbejder med moderate socialdemokratiske og liberale kræfter. Hvor dette billede ikke er overbevisende, som i tilfældet CDU/CSU i Vesttyskland, anfører Arbøl en lang række særlige omstændigheder, der tilsammen gør denne partidannelse mere konservativ, end den ud fra en kristendemokratisk ideologi egentlig burde være.

Arbøl er modig nok til at vedgå, at kristendemokraterne er i besiddelse af noget så mistænkeligt som en *ideologi*. Men det er ikke en ideologi, der bygger på nogen bestemt klasses interesser. Målet er et "partnerskabssamfund", som det hedder i verdensmanifestet, og det fremgår noget kryptisk, at "en partnerskabsmæssig økonomi hviler på arbejdets grundværdi i forbindelse med de andre faktorer inden for økonomien" (s. 380). Man "vil tilgodese offentlige, private og blandede virksomheder såvel som virksomheder, hvor der kan gives forskellige former for deltagelse: arbejdernes deltagelse i ledelsen og i fordelingen af udbyttet, private virksomheder med eneansvar og andelsvirksomheder" (s. 381).

Med sådanne programpunkter er det ikke så mærkeligt, at Arbøl kan fortælle, at mange af de kristendemokratiske kongresser har været afviklet i fordragelighedens ånd. Mere oplysende og spændende læsning er beretningerne om de situationer, hvor de kristendemokratiske partier har måttet træffe en kritisk beslutning om at samarbejde med andre partier, og de situationer, hvor partierne er blevet sprængt eller har været lammede af fraktionsmodsætninger. Arbøl fortier ikke dette, men fordrageligheden rækker undertiden vidt, og bogen nærmer sig sine steder den grøft, der hedder *festskriftet*.

En anden grøft, som forfatteren til tider kører ned i, er den klichéprægede journalistik. Når der er så få sider til at fortælle om de enkelte landes politiske udvikling og kristendemokraternes ofte komplicerede manøvrer, behøver vi virkelig ikke at få at vide, at spanierne er mere interesserede i fodbold end i revolution, eller at Spanien er "blevet et eftertragtet mål for tusinder af turister" (s. 207). Om begivenhederne i 1976-77 hedder det, at "Suarez åbnede frihedens dør, der havde været stængt så længe", samt "Omsider oprandt dagen, hvor det første frie valg i over 40 år skulle finde sted." Mange læsere må her føle sig nedvurderet, og det er synd – for som nævnt rummer bogen også en rigdom på

oplysninger, der kan animere en læser til at foretage sammenlignende studier i de kristendemokratiske partiers adfærd rundt om i verden.

Ole Borre

Harald Enderud (red.), *Hvad er organisationssociologisk metode? Den 3die bølge i metodelæren*, 1+2, København: Forlaget Samfundslitteratur, 1984, 325+292 s., 98,00 + 98,00 kr.

Den samfundsvidenskabelige forskning har for at opretholde og forbedre sin videnskabelige legitimitet og samfundsmæssige relevans ofte befundet sig i et dilemma: Dels krav om udvikling af metoder, der præcist og adækvat kan analysere og forklare egenskaber ved samt relationer mellem komplekse samfundsmæssige fænomener, herunder politiske processer og institutioner, dels krav om metoder, som er anvendelige i praksis for samfundsforskerne.

Med Harald Enderuds artikelsamling om "Den 3die bølge i organisationssociologien" intenderes der ikke noget endeligt svar på ovennævnte dilemma. Bogen giver en skitse til en syntese af "traditionelle kvantitative metoder, positivistisk håndværkslitteratur og kvalitative metoder i et mere induktivt arbejdsforløb" for herigennem at distancere sig fra tidligere tiders mere ensporede metodesyn.

Bogen, der er i to bind, er sammensat af artikler forfattet af forskere på Institut for Organisation og Arbejdssociologi ved Handelshøjskolen i København. Den tematiserer nærværende og præcist, og ofte meget indgående, en række generelle metode- og fremstillingsproblemer knyttet til speciale-/hovedopgaveskrivning. Om end bogen derfor primært henvender sig til ældre studerende, tror jeg, mange etablerede forskere vil have udbytte af at stifte nærmere bekendtskab med metodelærens 3die eklektiske bølge. Bølgen består i grove træk af følgende fire principper:

- videreudvikling, legitimering og i nogen grad "kodificering" af de kvalitative metoder;
- kombination af træk fra såvel kvalitative som kvantitative metoder;
- lån fra forskellige videnskabsteoretiske retninger;
- større fleksibilitet i metodevalget.

Den 3die bølge tilstræber ifølge forfatterne at tilgode videproducentens behov for situationsbestemt, operationel helhed i metodevalget med henblik på forøgelse af fleksibilitet og kreativitet i arbejdsprocessen under inddragelse af data med varierende struktureringsgrad. Dette indebærer imidlertid ikke, at alle teorier og data bliver gangbare; blot bør man langt hen i forskningsprocessen arbejde åbent med mange og forskelligartede teorier, metoder og data, uagtet deres kvalitet ikke umiddelbart synes at kunne honorere de sædvanlige videnskabelige krav om falsificerbarhed. Den 3die bølges fortalere redegør overbevisende for, at for eksempel den samfundsmæssige virkeligheds kompleksitet og de samfundsvidenskabelige teories lave udviklingsgrad i hovedreglen gør det vanskeligt, for ikke at